

ki so jih Slovenci v Argentini postavili za utrjevanje in prenašanje slovenske identitete in predvsem jezika na nove rodove. Podrobneje predstavlja društveno življenje v Buenos Airesu, Bariločah in v Mendozi.

Sledijo bolj evidenčni opisi slovenskih izseljencev v Urugvaju, Braziliji in Čilu. V teh državah namreč živi večje število Slovencev, medtem ko jih je v drugih državah Latinske Amerike neugotovljivo malo. Avtor tu opozarja na premalo raziskan pojav posameznikov ali posameznih družin, ki živijo izseljensko življenje daleč od organizacij in skupin rojakov. Na koncu tega razdelka avtor dodaja kratko primerjavo med slovensko in litvansko emigracijo v Argentini.

Kratek, a poglobljen analitični del razvija model ohranjanja etnične identitete in razčlenjuje kvalitativne ravni občutenja etnične identitete. Avtor v sklepu ugotavlja, da se bo morala slovenska emigracija zlasti v Argentini otresti političnega kriterija ob presojanju sodelovanja med društvi in matico. Poleg tega izpostavlja za marsikoga morda bolečo ugotovitev, da tudi znanje slovenskega jezika ne more biti izključni razlog za vključevanje v kroge slovenstva.

Dodatek ima dokumentarno vrednost. Na ravni izpovedi, potopisa, literarnih zapisov priča o celovitem problemu ohranjanja identitete Slovencev v tujini. To je plastičen prikaz prej bolj analitično linearnih zapopadenj problema dvojne etnične identitete.

Otroci dveh domovin je delo, ki odpira ne le vrata v razumevanje slovenstva na tujem, predvsem v Latinski Ameriki, temveč predvsem tu v Sloveniji. Zato naj jo bere vsak, ki se še ne pozna dovolj, pa tudi tisti, ki se zanimajo za sveže pristope k preučevanju migracij in etnične identitete.

Igor Lukšič

Marjan Drnovšek, **Usodna privlačnost Amerike**. (Korenine), Nova revija, Ljubljana 1998, 390 str.

Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU je leta 1995 pripravil znanstveno srečanje na temo Soočenje mita in realnosti ob prihodu izseljencev v novo okolje. Strokovnjaki z različnih področij so takrat govorili o razkoraku med podobo, ki jo je o imigrantskem okolju, v katerega se je namenil, v sebi nosil bodoči izseljenec, in resničnostjo, ki se je ob dejanskem stiku s to družbo največkrat izkazala za precej drugačno. Trenutke od zapustitve matične domovine do priho-

da v »Ameriko« in še posebej po njem so spremljale dramatične spremembe v življenju posameznika, sprememba okolja pa je vplivala tudi na njegovo osebnostno oziroma etnično identiteto.

V zbirki Korenine založbe Nova revija je leta 1998 izšla knjiga *Usodna privlačnost Amerike* izpod peresa dr. Marjana Drnovška, znanstvenega svetnika na omenjenem inštitutu. Delo bi vsekakor lahko označili kot obsežno opredmetenje pred štirimi leti obravnavane tematike. Napisano je s perspektive zgodovinarja, ki izrazito obvlada delo z arhivskim gradivom (avtor je bil več let tudi arhivar), hkrati pa na svojstven način, prek podrobnega, na videz morda odvečnega (p)opisovanja številnih podrobnosti iz življenjskih zgodb posameznikov, odgovarja na vprašanja sociologije, socialne psihologije, antropologije itd. Zgodovinarska, pa vendar tudi sociološka ali socialnoantropološka je tudi metoda dela, ki, resnici na ljubo, kljub svoji izrazito kvalitativni naravi bralca obogati z izkušnjo, ki mu je ne bi mogla ponuditi še tako natančno in kakovostno opravljena empirična študija.

Marjan Drnovšek v delu *Usodna privlačnost Amerike* zajema predvsem obdobje od 19. stoletja do začetka prve svetovne vojne. Uvodoma oriše zgodovinske okliščine stanja na Slovenskem, formalne zapreke in pretežno negativen odnos države, Cerkev in tiska do izseljevanja. Pri tem trezno ugotavlja, da so bili materialno pomanjkanje in pa agenti, ki so novačili izseljence, precej uspešnejši od dejavnikov, ki naj bi jih obdržali doma. Med drugim ugotavlja zelo dobro informiranost Slovencev o Ameriki, predvsem po zaslugi časopisja, ki je redno objavljalo poročila o življenju v ZDA, pisem, ustnih informacij povratnikov itd. Kljub nekaterim izrazito negativnim poročilom pa se je mit Amerike kot dežele blagostanja ohranil, strinjamo se lahko, da vse do danes. Skupaj z avtorjem smo v tem delu knjige še na domačih tleh, postavljeni smo v kožo nekoga, ki se odloča o življenjskem koraku – o odhodu v tujino. Avtor se v tej luči v veliki meri zadržuje pri zasebnih pismih, ki so romala od že izseljenih rojakov domov in v obratni smeri. Pri tem ga ne zanima literarna vrednost, ampak predvsem vsebinski pomen; pisma – v knjigi jih tako kot drugo besedilo pogosto spremljajo arhivske fotografije – izražajo najintimnejša občutenja ob prvem stiku s tujino, doživljanje plovbe čez Atlantik oziroma še prej potovanja čez Evropo, videnje same Amerike itd. Tu je avtor pozoren na odziv oziroma na vpliv tega pisanja na oblikovanje podobe o Ameriki med Slovenci na Slovenskem. Povzema pisma pomembnejših in bolj znanih izseljencev (misijonarjev), predvsem pa »malih« ljudi, saj je bil njihov glas za mnoge verodostojnejši.

Drnovšek zavrača odklonilen odnos do potopisov in očitane jim subjek-

tivnosti, saj le-to lahko zasledimo tudi v drugih virih. Osebni pogled je zanj dragocenejši, ker ne povzema le iz drugih virov, ampak piše o lastnem doživljanju sveta, kaže na to, kaj se je piscu samemu zdelo pomembno na poti in ob prvem stiku z Ameriko, in ne, kar so drugi pričakovali od njega. Všeč mu je intimnost, ki je lastna osebnim pismom, drobni, vsakdanji dogodki s potovanja, iz življenja v ZDA. Na ta način najlaže in najbolj živo razumemo izseljenčev vsakdanjik, gre za najbolj osebne, neposredne in za razumevanje človeških strani bivanja v novem okolju najbolj izrazne informacije, hkrati pa se poučimo o značilnostih in specifikah (novega) sveta, ki je obdajal pisca. Pri tem nam že raven izobraženosti avtorja, razberljiva iz jezika v pismu, pove veliko o njem, o okolju, iz katerega je izhajal itd. Zgodba posameznika je kot osebna izkušnja pomembna za razumevanje procesa izseljevanja, laže razumemo *push-pull* dejavnike, ki so vplivali na izselitev. Kot piše avtor: »Prvič v zgodovini je pisana beseda preprostega človeka postala pomembna za razumevanje velikega zgodovinskega procesa, tj. izseljevanja.« (Drnovšek, str. 42)

Knjiga, ki se spogleduje tudi s pojmi etnične identitete, pojmovanjem narodnosti, domovine... v časih izseljevanja v Ameriko, med drugim ugotavlja, da je bil materni jezik tisti, ki je prvi določal narodno pripadnost, da pa je bila ob tem močna tudi »vaska«, regijska ali deželna zavest oziroma identiteta.

Posebno poglavje je namenjeno plovbi čez ocean, za izseljence gotovo najrazburljivejšemu dogodku, povezanemu ne le s pustolovščino, ampak tudi z velikimi vsotami denarja (za vozovnico), s prvim »fizičnim preizkusom« na poti do boljšega kruha. V nadaljevanju se delo večjidel »preseli« v Ameriko. Izvemo ogromno o naseljevanju, prvih težavah, ustalitvi v novem okolju, sčasoma čedalje več tudi o ohranjanju slovenstva. Le-to je bilo v veliki meri povezano z delovanjem misijonarjev in drugih duhovnikov, sčasoma pa čedalje bolj tudi z združevanjem v izseljenska društva, ustanavljanjem časopisja itd.

Knjiga *Usodna privlačnost Amerike* avtorja dr. Marjana Drnovška ni le prispevek k poznavanju zgodovine slovenskega izseljevanja. Na nevsiljiv način nas prepriča, da je ta zgodovina tudi del zgodovine slovenskega naroda (kar je avtorjev namen). Če naj to tematiko torej sprejmemo kot tako, jo moramo ne le razumeti, ampak tudi doumeti, začutiti. Knjiga nam ponuja prav to in zato je več kot dobrodošlo branje za vsakogar, predvsem pa za tiste, od katerih je odvisna prihodnost odnosa slovenske države (in naroda) do svojega razseljenega dela.